

REFERÁTUMOK

PRESZTÓCZKI ZOLTÁN

A Nemzeti Parasztpárt hódmezővásárhelyi nemzetgyűlési képviselője

— Pap János életútja és közéleti tevékenysége levéltári dokumentumok alapján —

Az 1945. november 4-én lezajlott nemzetgyűlési választásokat követően mind a négy koalíciós párt részéről jutottak be hódmezővásárhelyiek a törvényhozásba. A Független Kisgazdapártot Tárkány Szűcs Ferenc (1879–1967) és Keresztes Tamás (1909–1953), a Magyar Kommunista Pártot Oláh Mihály (1899–1981), a Szociáldemokrata Pártot Takács Ferenc (1893–1956), valamint Erdei István (1904–1987), és végül a Nemzeti Parasztpártot Pap János (1895–1973) képviselte.¹ Az utóbbi politikusról az 1990-es években összeállított Nemzetgyűlési Almanach egy nyúlfarknyi cikket közöl, a halálozás időpontját ismeretlenként megjelölve.² Ezzel szemben a hódmezővásárhelyi levéltárban 1997 folyamán rendezésre került Pap János iratanyaga, amely annak ellenére, hogy csak egy doboz terjedelmet tesz ki, számos értékes információt tartalmaz a politikus életéről, politikai, közéleti, sőt irodalmi tevékenységéről.³ Kézzel írt önéletrajzai, első világháborús megpróbáltatásait taglaló visszaemlékezése (ez csak töredékesen került a levéltárba), a *Nemzetgyűlési Értesítő* néhány száma, valamint az általa írt olvasói levelek, cikkek, valamint anyakönyvi kivonatok révén pontosabb képet kaphatunk személyiségéről.

Pap János 1895. április 13-án született Hódmezővásárhelyen. Édesapja Pap Bálint (1852–?) napszámos, kubikos, édesanyja Labádi Lídia (1874–1897) volt. Szülei korai halála után anyai nagyszülei, Labádi Sándor (1842–?) és Rákos Erzsébet (1844–?) nevelték fel, akik Jánost már hétéves korától, az elemi iskola szüneteiben pásztoroknak adták, majd a hat elemi iskolai osztály elvégzése után cselédként folytatta pályafutását, egészen 1915 májusáig, amikor behívták katonának. 1915. december 17-én vitték ki társaival az orosz frontra, Bukovina térségébe. Az itteni harcokban mintegy fél évig, 1916 júniusáig vett részt, és mint tizedes esett orosz fogságba. Első szépirodalmi kísérlete a bukovinai harcokkal kapcsolatos élményei alapján született:

„A RARANCZEI NAGY CSATA EMLÉKE

*Sötét felhők tornyosulnak lent Bukovinában,
Ott, ahol a határ van lenn Bukovinában,
Vad keselyűk s éhes kányák keringnek ott régen
Magyar bakák vést jóslóan tekingetnek széjjel.*

*Néma csönd van köröskörül oly szomorú minden
Csak a bakák, magyar bakák dalolgatnak ott lent.*

*A figyelő nagyot ásít s pajtásának mondja
Nem tudom én, mit jelentsen az álmom oly furcsa.*

3.

*Aztán a bátukat egymásnak fordítják,
Szótlanul figyelnek, nem látnak-e muszkát.
Percek telnek, órák múlnak, az idő oly untató,
A távoli faluból hallatszik harangszó.*

*Sapkájához nyúl egy öreg népfelkelő
Meglátszik, hogy elmúlt rajta 42 esztendő.
Megemeli sapkáját, aztán földhöz csapja.
Gondolhatott valamit, mert csattogott a foga.*

5.

*Az áldóját, így meg amúgy, miért vagyunk mi itten
Ha háború, hát legyen az, ne tartsanak tétlen.
Vagy háború vagy pipázunk s vén fejét vakarja
Hej de régen vágódok már egy muszka falatra.*

6.

*Szörnyű dühvel egy golyót küld a muszkák felé
Megismétli még vagy kétszer haraggja rettentő
Hogyha mostan elcsíphetne vagy 12 muszkát
Amily jó kedve van, biz azt mind fölfalná.*

7.

*Délutánra fordult az idő kereke
Az óramutató épp most ért kettőre.
Erős csattanás közéről hallatszik
Nehéz orosz gránát előmbe csapódik.*

*Mint egy gombnyomás, az orosz tüzéség
Szörnyű nagy erővel kezdi a tüzelést,
Rémítően süvít a gránát és srappel vegyest,
Mintegy ezer ágyú ontja ránk a tüzet.*

*Mint a dobpergés, úgy szólnak az ágyúk
A föld csakúgy reszket a sok robbanástól.
Azt hiszi a muszka hogy mostan jól arat,
Nyugodtan dúdolguk: „Isten, áldd meg a magyart”.*

*Az ágyúk torka(i) rémesebben bógnek,
Azt hisszük, itt a halálos ítélet
Lekuporgunk jobban a lóárok mélyébe
Szeretnénk bebújni a föld belsejébe.*

*Uram, oh Istenem, ne hagyj el engemet
Eleitől fogva bíztam én tebenned*

PAP JÁNOS ÉS KARÁCSONYI JULIANNA
ESKÜVŐI FÉNYKÉPE
(A KÉP MACZELKA BALÁZSNÉ ILLÉS
LÍDIA, PAP JÁNOS UNOKÁJA TULAJDONA)

*Uram oh Jézusom légy az én őrizőm.
Könyörülés jött fel a szívem mélyéből.*

*Erős légnyomás jön jobbra a fejemtől
Telitalálat volt, hallom hogy suttogják
Eltalált egy apát s mellette hős fiát
Szegény jó anyának egyetlenegy fiát.*

*Apám az Istenért, hogy van édes apám
Csókolja az öreg vérrel telt homlokát
S letérdel az apja véres teste mellé
„Előre” súgja az s lehunyja a szemét.*

*Vérzik a fiú is, tele fájó sebbel
Érzi hogy neki is a vége közeleg.
Félre néztünk, arra ahol a szó hangzik,
Mindjárt szemüinkből a könnyecsepp kiesik.*

*Édes anyám, hazám oh Isten veletek.
Értetek áldozám ifju életemet.
Ólom színné az ég, az ágyú még bömböl,
Mint valami kráter, a föld úgy füstölög.*

*Három óra hosszat tart e pokoli borzalmas
Jajgatás és lárma föld felett és alatt.
Vészcsengettyű szólal s a baka társaság
A lövéshez (lőrészhez?) ugrik, jönnek már a muszkák.*

*Gyengül az ágyúszó, végre egész elhal
A muszka gyalogság megindul nagy garral.
Jön már egy rajvonal, mögötte a másik.
Számolgatjuk egész a 18. számig.*

*Kegyetlen cserkeszek, dühögő kozákok
Fergetege indul rátok ti győztes magyarok,
Fogaik közt fogják élesre fent bicskát
Kézbe tartják töltve a szuronyos puskát.*

*Mint mikor hangyabolyt valaki megmozdít,
S a dolgoz kis hangyák ezrei felzúdul(nak).
Úgy nyüzsg előttiünk a szomjas muszka had.
Magyar fegyver most hősiezen arat.*

*Szörnyű nagy a lárma és nagy az ordítás.
A tánc megkezdődött s a puskaropogás*

*Fiaim bátorság, magyarok kitartás
Hátunk mögött biztat egy magyar kapitány.*

*Rémítően süvít a golyók zápora,
Hullanak a muszkák rakásra, halomra.
Szédítő látványt nyújt, vérező holttestek
Ezrével borítja az előtereget.*

*A vér, a piros vér patakká dagadva,
Gőzölgve folyik s ömlik az árkokba
Sírhatnak már szegény muszka anyák s lányok,
Fogát csikorgatja dühükben a cárjuk.*

*Csendesedik lassan a puskaropogás
A „géppuska” hallgat, elvégzé munkáját
A nap lehullajtja utolsó sugarát
Megcsókolja lágyan a haldoklók arcát.*

*Tizennyolcas sorba és többes csoportba
Indultak a muszkák egy elszánt rohamra.
A terv nem sikerült, ott maradt mind halva.
Mire kivirradott, a dér mind letakarta.*

*Orosz parlamentet fehér lobogóval
Jött által mihozzánk sápadt, fehér arccal.
Engedelmet kérni a végtisztességre,
A muszka halottak eltemetésére.*

*Két óra idő engedtetett nekik.
Az eltakarítást szanítésszek végzik.
Nevezik e helyet a halál hegyének
Tízezer muszkának került életébe.*

*Magyar fiúk, hősök akik itt voltak!
E véres csatában bátran harcoltatok!
Ne csüggedjete el hős bajtársok során!
Kiket elvesztettünk a győzelem árán...*

*A Jóisten kezébe van mindnyájatoknak sorsa.
Áldott legyen a föld, mely őket takarja.
Buzgó ima rebbent ajkunkról az égbe,
Törő (?) könnyek gyúltak mindnyájunk szemébe.*

*Távol odahaza dicső magyar anyák!
Hős fiukat s férjüket mind várják!*

Hogyha szent hazánkért ez vagy amaz meghal!

Érzékeny szívetek bánattal tele van?!

30.

Majd ad a Jóisten részetekre vigaszt

Tűrjétek el e szörnyű nagy fájdalmat!

Büszkéek legyetek hogy férjete s fiatok

Szent hazánkért halt meg s gyáván meg nem futott!

És ti, magyar lányok, kössetek koszorút,

Díszítsék virágok s fakadozó bimbók!

Ha sírjukat hazai koszorú takarja,

Könnyebb lesz nekik a föld nehéz súlya!

Mondjatok egy imát értük az Istenhez,

Magyar honleányok az Isten veletek!

Szívembe megújul a nagy csata emléke,

Nem foglak feledni Rarancze- Rarancze!

Írta és összeállította a bukovinai fronton: Papp (így!) János tizedes! 1916. januári csata után⁵⁴

Visszaemlékezéséből több oldal hiányzik, a meglévők egy részéből a szövegrészek nehezen rekonstruálhatók, mivel a füzetlapok az évtizedek folyamán megrongálódtak, részben hiányossá váltak. A hatvankét számozott oldalból csupán negyvenkettő maradt fenn többé-kevésbé. A dokumentum forrásértéke jelentős lehet, hiszen érdemes más visszaemlékezésekkel is összevetni, amelyek igazolják, hogy magyar csapattestek is részt vettek a rarancei csatában a központi hatalmak oldalán 1916 januárjában.⁵

1918 márciusától, a breszt-litovszki béke ratifikálása után, a forradalmi események miatt Oroszország kilépett a háborúból, és ennek nyomán lehetőség nyílt számos hadifogoly, köztük Pap János számára is, hogy hazatérjen. Erre – némi viszontagság után – 1918. június 2-án került sor. A fronton teljesített szolgálataiért megkapta a Károly-csapatkeresztet.⁶

Nyolc hét szabadság után az olasz frontra hívták be, ahol mint kommunistagyanús elemet, menetszázadba osztották be, majd tizedesként a sorállomány képzésénél kapott feladatot. A Piave folyó melletti fronton éri utol az őszirózsás forradalom, és ezzel együtt a közös hadsereg csapattestjeinek felbomlása. Ebből a néhány hónapot felölelő időszakból is fennmaradt egy verse:

„JÖVEL, BÉKE!

Évek óta dúl a harc s zivatar

S a vérontás megszűnni nem akar.

Ég a világ, mind a négy sarkán ég!

S ki tudja hol lobban lángra még?

Pedig már is mérhetetlen a kár

A romok közt a bánat sírva jár.

*Maholnap már minden ember gyászt ölt
(Temetővé) válik az egész föld.*

*(Nincs) még elég jeltelen sírhalom?
(Nincs) bánat! Emészto fájdalom?
(Bánatos) özvegy, kesergő árva
(Ki) férjét, apját hiába várja?*

*(Nincs) még elég ki halálba rohant?
(Nincs) még elég ki nyomorult rokkant?
(Nincs) még elég ki hangot sohse hall?
(Aki) nem tudja éjj van-e vagy nappal!*

*Ember megállj! Elérni mit akarsz?
Hogy romba döntsön mindent ez a harc?
Csak az akarja maga a háborút
Kinek szíve és elméje elborult!*

*Milliók óhajtkák hogy legyen béke!
Mert Isten bizony nem lesz jó vége!*

Írta Papp János tizedes az olasz fronton.”⁷

Az első világháborús összeomlás után Pap János igyekezett haza Vásárhelyre. Emlékirataiban a forradalom fő okának a nagy vagyoni különbségeket, vagyis a nagybirtokosok és a nincstelen földművesek közötti ellentmondásokat, az utóbbiak kilátástalan sorsát, a dualizmus korának választási rendszerét, valamint az Ausztriától való erőteljes függést, azaz a függetlenség hiányát jelölte meg. „(...) Óriási nagy birtokok zárták el a határt mindenfelől a nép előtt, a nép nem bírt semerre se terjeszkedni, s mialatt a nagyurak munka nélkül fényűző és tobzódó életet éltek, dúskálkodva minden jóban, azalatt a szegény nép nyomorúságosan, kínos, keserves munkában tengődött s kénytelen volt ezrével kivándorolni Amerikába, ha sorsán javítani akart.”⁸

Az őszirózsás forradalom kezdetén belépett a vasúti nemzetőrségbe, majd rövid ideig vöröskatonaként tevékenykedett. Ezzel szemben, 1928-ban a polgármesterhez írt, egy megüresedett útkaparói állás betöltése iránti kérelmében arról számolt be: „A világháborúból, mint géppuskás tizedes jöttem haza. Alig hogy hazajöttem, a vasúti nemzetőrségbe léptem, ott teljesítettem mindaddig szolgálatot, míg a ránk nézve káros bolsevizmus ki nem tört, ekkor, mivel a nemzetőrséget „vörös öröknek” nevezték, kiléptem, és a földműveléshez fogtam.”⁹ 1919-ben, négy nappal a román megszálló erők Vásárhelyre történő bevonulása előtt feleségül vette Karácsonyi Juliannát (1897–1950). 1920 és 1928 között öt gyermekük, két fiuk és három leányuk született, név szerint és időrendben Julianna (1920–1998), János (1922–1999), Lídia (1924–1999), Sándor (1926–2002), valamint Erzsébet (1928–2003). A Tanácsköztársaság bukása után napszámosként dolgozott, majd vásárolt egy kis házat és egy hold földet, amelyen gazdálkodott. 1928-ban elvesztette ingatlanvagyonát egy bankügylet folytán, ezt követően jelentkezett a városi tanácsnál egy megüresedett úrtöri állásra, amely

pozícióban egészen 1944. augusztus 1-jéig dolgozott. Feladata a városi utak karbantartása, valamint az útjavításokon dolgozó ínségmunkások irányítása volt. Emellett a szolgálati helyén egyebek mellett ügyelnie kellett arra is, hogy a helybeli gazdák ne az úton, vagy közvetlenül mellette legeltessék állataikat. Az útori munka sem volt nézeteltérésektől mentes. 1945-ben Magyary István volt városi útbiztos, Pap János egykori közvetlen felettese igazolása és állásába való visszahelyezése iránti kérelmében így emlékezett: „(...) Hivatali főnökeim közül Mérai Sándor, Budai László azt mondták, hogy az útoröket nagyon liberálisan kezelem, ha ők vannak az én helyzetemben, minden héten egy útorrt elcsapatnak – én erre kapható soha nem voltam. Reich Ede főtanácsos Papp János és Koczka (József) útoröket 1929. május 1-jén nem akarta véglegesíteni, kihasználtam az alkalmat – tekintettel arra, hogy 4-5 gyermekes családapák voltak – főnököm távolléte alatt mind a kettőt véglegesítettem, amiért dorgálásban részesültem.”¹⁰ Egy másik eset: 1940-ben „Bodrogi Dezső T. 921. és Szénási Sándor T. 868. sz. a. lakosok a polgármesteri hivatalnál bejelentették, hogy a csomorkányi th. út külső szakaszán szolgálatot teljesítő Pap János kült. útkaparó állandóan zaklatja az útmenti birtokosokat. Egy alkalommal Bodrogi Dezsőt kihágási eljárás alá vonta, Molnár Ernő tanyaszomszédjukat feljelentette, hogy hitelesítettlen mázsáján méréseket eszközölt, Szénási Sándort pedig gúnyos megjegyzéssel szólította meg.” A bejelentést vizsgálat követte, amely során „Pap János maga is beismerte, hogy Bodrogi Dezső gazdálkodót és Molnár Ernő gazdálkodót feljelentette, amit felindult állapotban tett, mert nevezettek ellene alaptalan feljelentést tettek.” Mivel Pap János „az úton közlekedő gazdálkodó közönséggel szemben több esetben kifogásolható magatartást tanúsított,” ezért 5 pengő rendbírságot szabott ki rá a polgármesteri hivatal. Endrey Béla polgármester azonban nem eszközölte Pap áthelyezését, amelyet a panaszosok kértek, mert „...az útkaparó ház mellé most épített egy 400 P értékű melléképületet s az útkaparóház közelében 3 hold földje és 4 hold bérlete van, figyelemmel vettem a kérdés elbírálásánál azt is, hogy a mérnöki hivatal vezetőjének¹¹ véleménye szerint a reá bízott útszakaszt rendesen karban tartja.”¹²

1935-ben Pap János szolgálati lakása a csomorkányi utásház volt és ebben az évben belépett az 1906 óta működő Csomorkány Templomromi Olvasókörbe, ahol 1938-tól házgondnokként, 1940-től jegyzőként tevékenykedett. Az 1940 és 1944 közötti jegyzőkönyvek az ő keze nyomát viselik. 1943. március 7-én Pap – egyéb elfoglaltságaira hivatkozva – megpróbált lemondani, de a választmány kérte, hogy maradjon. Ugyanezen az ülésen vitába keveredett Kóródy Gézával, az olvasókör leköszönt elnökével, mivel a távollévő N. Tóth Imre körtagot választották vezetővé. Végül Pap János álláspontja győzött, mert N. Tóth lett a Csomorkányi Templomromi Olvasókör elnöke.¹³ Miután nyugdíjazták mint útorrt, kilépett az olvasókörből.¹⁴

Néhány év elteltével megszervezte az Útkaparók Országos Egyesületét, ahol az alelnökségig vitte, valamint az *Útor* című lapot is szerkesztette. Ebben az időszakban ismerkedett meg többek között a városi tanács szociáldemokrata képviselőivel, Karácsonyi Ferencsel (1889–1966) és Takács Ferencsel (1893–1956). A szociáldemokrata pártnak 1927-28-ig tagja volt, de itt érdemi politikai tevékenységet nem fejtett ki. 1944. augusztus 1-jével nyugdíjazták, ezt követően el kellett hagynia a Csomorkányi úti, Tanya 901/a szám alatti utásházat. Nyugállományba helyezéséről az 1944. június 26-i th. közgyűlés döntött. Indoklásként a tiszti főorvos 1944. május 5-én kelt, 804/1944. számú véleménye – amely szerint „...további szolgálatra véglegesen képtelenné vált” –, valamint hároméves katonai tevékenysége szolgált. A határozat szerint 97 pengő 92 fillér nyugdíj mellett 10 pengő lakáspénzre, illetve 5 pengő

pótlékra számíthatott.¹⁵ Pap János még nyugállományba helyezése előtt, 1944. július 12-én kérelmet írt Sárkány Gyula polgármesternek címezve, melyben két hónap haladékot kért a költözködést illetően, mert csak október 1-jétől fog rendelkezésére állni üres tanya, másrészt őrizetlenül marad veteménye és jóságainak elhelyezéséről is gondoskodnia kell. Az utász-házhoz 1800 pengő értékű istállót és ólakat épített. Ezek lebontása is időigényes feladatnak bizonyul. Budai László városi főmérnök a kérelem elfogadását javasolta azon feltétel mellett, hogy ha Pap nem fizet minden hó 5-éig 13 pengő 49 fillér lakbért, akkor számolnia kell a kilakoltatással. A Városi Tanács végül Budai javaslatát magáévá tette és szeptember 30-ig engedélyt adott Pap Jánosnak az utásház használatára.¹⁶

A város német megszállás alóli felszabadulása után a Bereczk-palotában a földmunkás szakszervezet egyik alapítója és szervezője volt. Ekkortájt a politikai pártok is szerveződtek, egymással versengve. Pap János így emlékezett néhány éves politikusi karrierjének kezdetére: „(...) 1944 őszén a város felszabadulása után még Kecskemétnél dörögtek az ágyúk, a Bereczk palotába(n) megalakult a földmunkás szakszervezet. Már agitáltam a kisbérlok között, hogy lépjenek be és közös erővel védekezzünk a kizsákmányoló bérbe adók ellen. Majd amikor a kom(munista) pártba be akartam lépni, Karácsonyi Ferenc (javasolta) szó szerint idézem szavait: *„János, tudjuk, hogy velünk vagy, azt javasolhatom, lépjél be a parasztpártba, mint kisbérlok, fogd össze a kisbérloket, és azok a kigazdapártból mind átmennek a parasztpártba, attól nem félnek.”* Ugy is lett, a Kaszap utca sarkán találkoztunk, visszafordultam és 5 perc múlva be voltam iratkozva.”¹⁷ 1945. április 2-án lépett be a Nemzeti Parasztpártba, melynek helyi elnökévé, szeptember 1-jén járási titkárává választották. Ez év június 21-től az NPP képviselőjeként a városi Nemzeti Bizottság tagjaként dolgozott öt hónapig, de itt a jegyzőkönyvek tanúsága szerint – néhány kisebb felszólalástól eltekintve – nem végzett érdemi munkát. Miután bekerült a Nemzetgyűlésbe, a Nemzeti Bizottságban Antal János foglalta el a helyét.¹⁸

Mint a Parasztpárt vásárhelyi elnöke, aktív szerepet vitt az NPP 1945. augusztus 26-i, Vásárhelyen megrendezett parasztnapjának lebonyolításában, melyre a *Vásárhelyi Népe* című kommunista napilap szerint több mint ötezer parasztember látogatott el. Pap János megnyitójában kiemelte: „Eddig sohase tudtunk felemelkedni (...), pedig mi voltunk a nemzet, a mi görnyedt hátunkon épült Magyarország. Ennek oka az, hogy szervezetlenek voltunk. Szervezkednünk kell tehát, hogy végre kezünkbe vehessük sorsunk munkálását.” Megnyitóját követően átadta a szót Veres Péter (1897–1970) pártelnöknek, akin kívül még Erdei Ferenc (1910–1971) belügyminiszter, valamint Nánási László (1906–1985) ideiglenes nemzetgyűlési képviselő beszélt az új választójogról, a földreformról, illetve a régi világ lezárulásáról.¹⁹

Az 1945. november 4-i nemzetgyűlési választások nyomán öt politikai párt került be a törvényhozásba. A Független Kisgazdapárt abszolút többséggel nyerte meg a voksolást, 245 helyet szerezve. A Magyar Kommunista Párt 70, a Szociáldemokrata Párt 69, a Nemzeti Parasztpárt 23, valamint a Polgári Demokrata Párt 2 mandátumhoz jutott. Rajtuk kívül még 12 személyt – politikusok, tudósok, művészek – behívtak képviselőnek. A Nemzeti Parasztpárt színeiben Pap János is a Nemzetgyűlés tagja lett, miután Erdei Ferenc lemondott csongrád–csanádi mandátumáról. Levéltári anyagában a Nemzetgyűlési Értesítő néhány száma, törvényjavaslatok, költségvetések, a Nemzeti Parasztpárttal kapcsolatos írárok olvashatók, valamint a nemzetgyűlési képviselők lakáskönyvének hiányos példánya is megtalálható.²⁰ Itt megtudhatjuk, hogy Pap János képviselő (Csongrád–Csanád, NPP), kisbérlok, törpebirtokos fővárosi elérhetősége a VI. kerület, Teréz körút 31. szám alatt, míg hódmezővásárhelyi címe az Andrásy út 30. sz. alatt volt.²¹ Parlamenti tevékenységéről,

interpellációiról, hozzászólásairól a *Nemzetgyűlési Napló*, valamint a *Nemzetgyűlési Értesítő* számai adnak tanúbizonyságot.²²

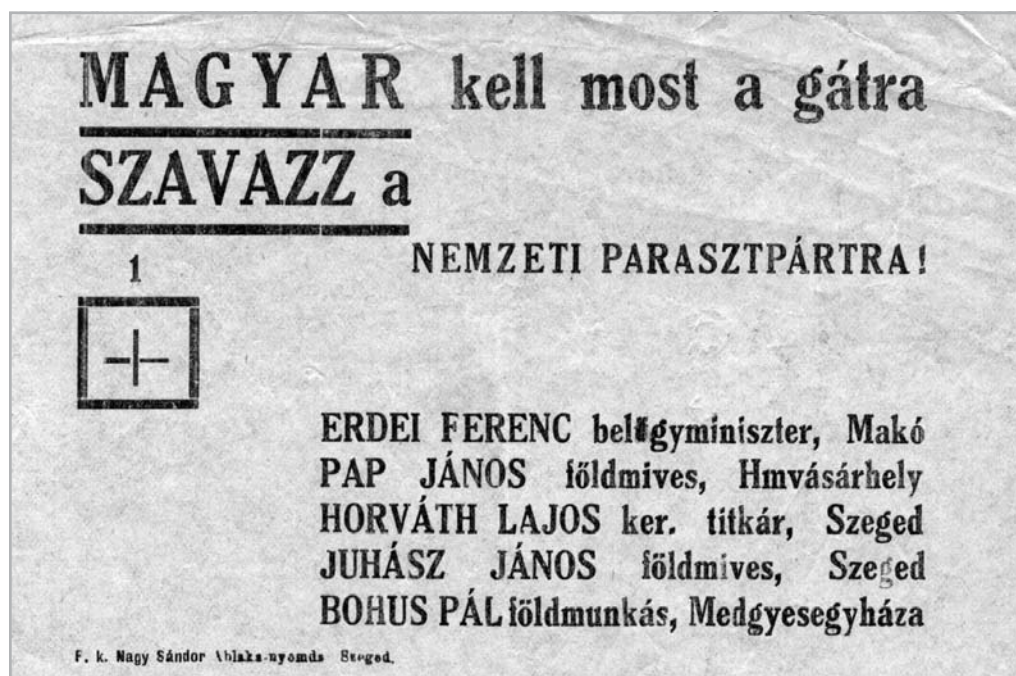
Nemzetgyűlési képviselőként tárgyalt Szász Gerővel, az Országos Földhitelintézet tanácsosával a Dunántúlra, a svábok helyére távozni szándékozó helyi földigénylők érdekében. (...) „Ha valaki vagy valakik 1945 tavaszán földet igényeltek, és akkor kijelentették azt, hogy a föld, melyet igényeltek, jó lesz, ha a Dunántúlon lesz is, összeírandók és a Vármegyei Tanácshoz előterjesztendőek, akik azt köteles(ek) sürgősen az Országos Földhitel Intézethez fölterjeszteni (és) az Országos Földhitel Intézet a svábok kitelepítésével lépést tartva tudja az ilyen igénylőket kielégíteni. (1946.) március 5-én az Intézet Igazgatósága úgy határozott, hogy egyéni kérelmekkel nem foglalkozhat. Így hozzá a Földosztó Bizottság és a Megyei Tanács megkezdésével senki ne írjon kérelmeket, mert így befutott kérelmek felől nem fognak érdemben határozni.” A továbbiakban közli, hogy a Földhitelintézet az igénylők csoportjait fogja értesíteni a földosztó bizottságokon, illetve a megyei földbirtokrendező tanácsokon keresztül.²³

A Nemzetgyűlés 41. ülésén, 1946. július 24-én interpellált Molnár Erik népjóléti miniszterhez a hadirokkantak, özvegyek és árvák ellátása ügyében. Az interpelláció szövegét Hegyesi János²⁴ jegyző olvasta fel: „Van-e tudomása a miniszter úrnak arról, hogy a rokkantak, özvegyek és árvák és a hadifogságban lévők hozzátartozói olyan kevés segílyt kapnak, hogy abból nemhogy egy hónapig, de még egy napig sem képesek megélni? Hajlandó-e a miniszter úr a fentiek segélye ügyében intézkedni, hogy azok a szerencsétlenek legalább a pusztá kenyerüket meg tudják vásárolni?” Ezt követően a Nemzetgyűlés elnöke, Varga Béla

(FKgP) megadta a szót Pap Jánosnak, aki javasolta, hogy a munkahelyeken a B-listára került altisztek helyére a hadifogságból hazatérteket, valamint az özvegyeket, rokkantakat állítsák. Kíváncsi volt arra is, hogy a minisztérium tett-e valamilyen lépéseket a hadigondozottak ügyében, mert eddig csak a társadalmi akciókat tapasztalta. A képviselő beszéde végén javaslatot tett hadigondozó közösségek felállítására a falvakban és városokban, hogy ne csak az állam viselje az ezzel járó költségeket. A vonatkozó, két világháború között hozott és 1946-ban is érvényben lévő rendeleteket, törvényeket át kell vizsgálni, a „demokratikus” jogszabályoknak viszont érvényt kell szerezni.²⁵ Az egykori hadifogoly Papot érdekelte a második világháború után fogságból hazatérők sorsa, hiszen korábban, május 22-én is interpellált a volt hadifoglyokkal kapcsolatos bánásmód és fogadtatás tárgyában, ezúttal Rajk László belügyminiszterhez. A miniszter írásbeli válaszában kiemelte: „Ismert tény a t. Nemzetgyűlés előtt, hogy nyugatról többszázezer főnyi hadifogollyal együtt számos háborús

ERDEI FERENC BELÜGYMINISZTER BESZÉL A NEMZETI PARASZTPÁRT VÁSÁRHELYI RENDEZVÉNYÉN, A NYÁRI SZÍNKÖR ELŐTT 1945. AUGUSZTUS 26-ÁN. MELLETTE JOBBRÓL PAP JÁNOS (CSML HL LÖKÖS IMRE IRATAI)

A NEMZETI PARASZTPÁRT CSONGRÁD-CSANÁD VÁRMEGYEI LISTAVEZETŐI
(A CSONGRÁD MEGYEI LEVÉLTÁR HL PLAKÁTOK GYŰJTEMÉNYÉBŐL)

és népellenes bűnös, fasiszta vezető személyiség, volt SS-katona, Volksbund-tag és más, politikailag megbízhatatlan egyén érkezik Magyarországra, akiknek szökésétől tartani kell és akiknek bíróság elé állítása a magyar államnak elsődrendű érdeke.

Ez a meggondolás késztette arra a kormányt, hogy a hazatérő hadifoglyokkal kapcsolatban olyan intézkedéseket foganatosítson, amely intézkedések egyfelől biztosítják, hogy a politikai bűnösök megérdemelt büntetésüket elvegyék, másfelől, hogy a magukat igazolni tudók és politikailag megbízható személyek mielőbb családjukhoz visszatérhessenek. A hadifoglyokkal kapcsolatos ezen különleges teendőket a hazahozatali kormánybiztos úr intézi, akit munkájában, a rendészeti teendők elvégzése céljából, a magyar államrendőrség közegei támogatnak. (...)” Ezt követően Rajk ismertette és indokolta a szűrőtáborok felállításának fontosságát, ahol akár több ezer háborús és népellenes bűncselekményekkel gyanúsítható személyt lehetett átadni a rendőri szerveknek. A képviselő a választ tudomásul vette, de jelezte, hogy interpellációjához kapcsolódóan adatokkal fog szolgálni.²⁶

Arra nem került elő adat, hogy Pap János az egyre élesedő politikai küzdelemben részt vállalt, azonban a rendelkezésre álló források alapján kijelenthető, hogy a Nemzeti Parasztpárt képviselőinek többségéhez hasonlóan maga is a balszárny, tehát a kommunista párttal való együttműködés politikáját támogatta. Bár a Nemzetgyűlési Almanach szerint „1946 augusztusában részt vett annak a határozatnak a meghozatalában, amely elítélte a Baloldali Blokk politikai irányvonalát.”²⁷ Lőkös Imre, a parasztpárt egykori vásárhelyi titkára 1986-ban így emlékezett: „Kovács Imre...arra gondolt, hogy a Kiszgazdapárttal való szoros együttműködés, vagy éppen egyesülés révén, az NPP politikáját ki lehet terjeszteni a kiszgazdapárti tömegekre. És ezt a szép lehetőséget akadályozzák Erdeiek és a Györffy-

kollégisták. Elgondolásával (Kovács) nem volt egyedül. Támogatták Farkas Ferenc, Illyés Gyula, Jócsik Lajos, Tóth Endre, és esetenként sikerült megnyernie a paraszt képviselők többségét is. Nem volt kivétel a Vásárhelyt képviselő Papp János sem.”²⁸ Emellett – a Nemzetgyűlés akkori kiskgazdapárti jegyzője, Vörös Vince (1911–2001) szerint alelnöke volt az ún. parasztblokknak, amely 1947 januárjában jött létre és a négy koalíciós párt parasztképviselőit tömörítette.²⁹ A parasztblokk, amelyet a kiskgazda Taksonyi János képviselő vezetett, az összeesküvés ügy nyomán kieleződött, az alapvetően kiskgazda-kommunista ellentéteket volt hivatott enyhíteni, de tevékenysége nem hozott jelentős eredményeket. Talán emiatt, a kékcédulákról elhíresült 1947. augusztus 31-i választásokon Pap csupán pótképviselő lett, behívására azonban nem került sor. A megyei listán Veres Péter mellett Császár P. Balázs és Nagy István előzte meg. Utóbbi kettő képviselte Csongrád és Csanád vármegyéket az Országgyűlésben az NPP színeiben.

Pap János 1947 és 1948 között a Földmunkások és Kisbirtokosok Országos Szövetsége kishaszonbérlet szakosztályának elnöke. Munkája jórészt a fővároshoz kötötte; a szervezet székhelye az Üllői út 25. szám alatt volt. Elnökként aktívan részt vett törvényjavaslatok, rendeletek kidolgozásában, előkészítésében. Levéltári anyagában – az 1945 és 1948 közötti iratok között megtalálható a FÉKOSZ haszonbérlet szakosztálya megalakulásáról 1947. szeptember 14-én készült jegyzőkönyv, amely tanúsága szerint Pap Jánost szakosztályelnökké választották. A földhaszonbérletekről szóló 12910/1947. Korm. sz. rendelet és annak részletes magyarázata címet viselő kiadvány előszavát is ő maga írta.³⁰ A FÉKOSZ szakosztályelnökként a haszonbérleti rendelet betartatásáért, illetve a kishaszonbérlet esetleges panaszainak orvoslásáért volt felelős. Ez az érdekképviselési munka sokszor országjárással is társult. Azonban munkája során előfordult több esetben is, hogy cikkeit „...egyoldalúlag kapott adatok alapján írta.”³¹ Szakosztályelnökként „...több rendelettervezetet írtam és adtunk ki Dobival mint földművelési miniszterrel.”³²

Egy ízben Karácsonyi Ferenc hódmezővásárhelyi főispán Pap János segítségét kérte Hamar Sámuel pénzügyi igazgató és bérletje, Bogdán János közötti vita rendezésével kapcsolatban. Pap kiderítette: Bogdán eltitkolta Hamar Sámuel előtt, hogy máshol is van lakása, így a kishaszonbérlet védelméről szóló rendelet rá nem vonatkozott, így el kellett költöznie az igazgató tanyájáról.³³

Még nemzetgyűlési képviselőse előtt Pap Jánost három párttársával – köztük Gyáni Imre (1913–2009) gimnáziumi tanárral, később igazgatóval – behívták Hódmezővásárhely törvényhatósági bizottságába képviselőnek. A Nemzeti Parasztpárt által korábban delegált képviselők lemondtak mandátumukról és utódjaik tisztségét az 1945. június 23-i közgyűlés igazolta, majd Papot még a nap folyamán beválasztották a testület közegészségügyi bizottságának tagjai közé.³⁴ Pap – annak ellenére, hogy az 1947-es országgyűlési választások után a fővárosba került, mint FÉKOSZ-tisztségviselő – a vásárhelyi törvényhatósági bizottság tagja maradt egészen 1950-ig, a tanácsrendszer létrejöttéig. A város irányító testületében főként parlamenti képviselői munkájával összefüggésben szólalt fel, illetve terjesztett elő indítványokat. A tanácsulési jegyzőkönyveket, az üléseket követően számos esetben többek között ő hitelesítette a pártja részéről. A nemzetgyűlési választásokra való felkészülés idején ritkán jelent meg a közgyűléseken, a helyi közéletbe csak 1946 februárjától tudott bekapcsolódni, amikor a tanácsuléseken jórészt a városban és a külterületen tapasztalható visszasságok ellen emelte fel szavát. Február 15-én Kiss Pál (1898–1974) polgármesterhez intézve felszólalását, kitért arra is, hogy a „közéletre a jövő évben már csak a hadirokkantak és munkaképtelenek, valamint a jóvátételi termelésben résztvevő gyárak munkásainak ellátása szorulhat.”³⁵

A törvényhatósági bizottság május 31-i ülésén sérelmezte, hogy a napisegélyesek ügyében írt és minden helybeli újságnak megküldött cikkét a kiskisgazdapárt helyi lapja, a *Vásárhelyi Független Újság* nem közölte le. Emellett kíváncsún tartotta, hogy a népjóléti miniszter a napi segélyben részesülőket jobban segítse. Pap János javaslatára a közgyűlés az NPP részéről Vári Sándort delegálta a 4575/1946. sz. tanácsülési határozat alapján felállított állattenyésztési bizottságba.³⁶ Június 21-én a közellátási kihágásokkal kapcsolatos parancsok kézbesítésének módját kritizálta, illetve felhívta a figyelmet arra, hogy a város körül bevetett területeket kifosztják az ingyenélők.³⁷ December 6-án a parasztpárt nevében bírálta a kiskisgazdapárti törvényhatósági bizottsági tagok, többek között Kruzslíc Flórián kivonulását a testületi munkából. Véleménye szerint „a Baloldali Blokk képviselői nyomban a felszabadulás után munkába álltak, a Kiskisgazda Párt tagjai pedig csak figyelték az eseményeket. A Kiskisgazda Pártnak a város igazgatásából történt kivonulása mögött az a gondolat húzódik meg..., hogy a város lakosságát szembeállítsák a jelenlegi vezetéssel. Ez azonban nem sikerülhet, mert a város minden egyes lakosát fel fogják világosítani arról, hogy személyes ellentétek miatt robbant ki ez a koalíciós válság. Maga és a párt részéről javasolja, hogy vegye tudomásul a közgyűlés a kivonulást és reméli, hogy majd a kivonult bizottsági tagok helyett dolgozó parasztlakosok fognak a th. bizottságban működni.”³⁸ A kiskisgazdapárt nevében egyedül Tárkány Szűcs Ferenc nemzetgyűlési képviselő vett részt az ülésen, aki helytelenítette társai magatartását. A vita hevében Oláh Mihály törvényhatósági bizottsági tag így vélekedett a kiskisgazda politikusok magatartásáról: „Az a katona, aki elhagyja posztját, hazaáruló.”³⁹ A jelen lévő képviselők többsége nem fogadta el a közgyűlés 393/1946. számú határozati javaslatát, mely szerint nem lehet tudomásul venni ilyen esetben a képviselők visszahívását. Arra hivatkoztak, hogy a háború utáni újjáépítési munkából egy törvényhatósági bizottsági tag sem vonulhat ki.⁴⁰

Még ugyanezen közgyűlésen bejelentette, hogy a nemzetgyűlésben interpellációt nyújtott be a közellátásügyi miniszterhez, amelyben a zsirbegyűjtés megszüntetését javasolta. A miniszteri válasz szerint ez azért nem volt kivitelezhető, mert akkor megszűnt volna a fővárosi dolgozók zsírellátása. Ezért új javaslatot terjesztett elő, amely szerint csak a földtulajdonosok legyenek kötelesek zsírt beszolgáltatni, a földbirtok nagyságától függően. A beadandó mennyiségbe a baromfiszírt is beszámította.⁴¹

Az 1946-os év utolsó törvényhatósági közgyűlésen az előtte felszólalókhöz hasonlóan Pap János is elfogadta Kiss Pál polgármester IV. negyedévi jelentését, de felhívta a figyelmet arra, hogy a mének téli időszakban végzett ivartalanítása veszélyes a betegségek miatt, ezért változtatni kell ezen a gyakorlaton.⁴²

1947. március 28-án tárgyalta a közgyűlés az egykor városi tűzoltóparancsnokként is dolgozó Kiss Pál polgármester nyugdíjazásának ügyét. Pap János sajnálta, hogy Kiss Pál, akit gyermekkorától ismert, elbúcsúzott a közgyűléstől és a polgármesteri hivattól. Az I. negyedévi polgármesteri jelentéssel kapcsolatban leszögezte, hogy nagyobb figyelmet kell szentelni az elvesztettség, illetve az újjáépítési személtlerakó kérdésének megoldására. A közgyűlés Pap János indítványára elfogadta a 145/1946. számú közgyűlési határozat módosítását, így a Szabadság téren felépítendő stadiont minden városi sportegyesület számára használhatóvá kellett tenni.⁴³

Az 1947. június 27-i ülésen a gépi aratás késői eltoltásával kapcsolatos nehézségekről beszélt. A július 25-i közgyűlésen nem volt jelen, ekkor Gyáni Imre parasztpárti törvényhatósági bizottsági tag nemtetszését fejezte ki Tamás Béla (1907–1972) volt ceglédi főjegyző vásárhelyi polgármesterré való kinevezése kapcsán. A módszer miatt az NPP vásárhelyi

frakciója kivonult erről az ülésről.⁴⁴

Pap János az 1947-es országgyűlési választásokat követően gyakrabban részt vett a közgyűléseken, de ritkábban szólalt fel. 1948-ban, lemondások folytán behívták a város kisgyűlésébe.⁴⁵ Itt részt vett a város irányítását érintő határozatok megvitatásában és megalkotásában. Utolsó jelentősebb közgyűlési felszólalását az 1949. december 20-i díszközgyűlésen mondta el a Nemzeti Parasztpárt nevében, amikor a törvényhatósági bizottság J. V. Sztálin hetvenedik születésnapjáról emlékezett meg. Figyelemre méltó, hogy az MDP kivételével az összes párt tevékenysége elhalt 1949. február 1-jét, a népfrontba való tömörülést követően, ennek ellenére Vásárhelyen (és országszerte) még viszonylag sokáig adtak a koalíciós látszatra. A *Független Újság* jogutódja, a *Délvidéki Hírlap* fejlécén az 1950-es év végéig még szerepelt „A Független Kisgazdapárt napilapja” megjelölés.

1948 szeptemberében megszűnt a FEKOSZ kisbérli szakosztálya, ezt követően Gerő Ernő jóvoltából Pap János a szentesi állami építési hivatalhoz került központi útmesternek. Felesége, Karácsonyi Julianna súlyos betegsége miatt lemondott erről az állásról és Hódmezővásárhelyen, a termelőszövetkezetek szervezésében vállalt szerepet. Megírta a szövetkezetek első és második típusának alapszabályát, majd „...Oláh Mihály testvérének⁴⁶, aki képviselő volt és Szőke János párttitkár, Kincses Imre ávos parancsnokkal megbeszélve beléptem az alakuló Csapajev tszcs-be. Ott voltam két évig.”⁴⁷ 1950-ben elveszítette feleségét, a tanácsrendszer megalakulása után befejezte helyi politikai tevékenységét, majd a tsz vezetőségével való elégedetlensége miatt távozott a szövetkezetből, és Szolnokra, a Tószegi Vegyi Művekhez ment dolgozni, ahol néhány hónap alatt sztahanovista oklevelet szerzett. 1951 nyarától ismét Hódmezővásárhelyen, a tangazdaságban, majd a Kutasi úti Állami Gazdaságban dolgozott, mint gyapotminősítő és növény-egészségügyi felelős. A gyapottermelés megszüntetése után, 1952 őszétől két évig a Háztartási Vastömegcikk és Szegkovács Kisipari Termelőszövetkezetben dolgozott raktárosként.

1954 őszétől a Lenin tsz tagja, majd a szövetkezet háztáji bizottságának elnöki tisztségét is betöltötte. Az ötvenes években újránősült, második feleségével, Otlokán Margittal a Kazinczy utca 16. szám alatti házban éltek Pap János 1973-ban bekövetkezett haláláig.

Pap János élete során aktív levelezési tevékenységet folytatott: először, mint az Útkaparók Országos Egyesületének alelnöke, az *Útőr* című havonta megjelenő egyesületi lapot szerkesztette még a harmincas években, és ebből, valamint az akkori kormánypárt pénzszerzési módszerei miatt nem kevés konfliktusa támadt akkori feletteseivel, Mérai Sándor műszaki tanácsossal és Magyary István útbiztossal.⁴⁸

A második világháború befejezése után számos újságcikket, olvasói levelet írt, illetve több riportban is szerepelt. A cikkek jó részét még nemzetgyűlési képviselőként, illetve kisbérli szakosztály-elnökként jelentette meg, ezek munkásságához szorosan kapcsolódtak. Az *Alföldi Újság*, a *Vásárhelyi Népe*, a *Vásárhelyi Független Újság* és jogutódja, a *Délvidéki Hírlap*, valamint a *Viharsarok*, később a *Csongrád Megyei Hírlap* rendszeresen közölte írásait. Ezekben a Rózsa Ferenc termelőszövetkezetben uralkodó áldatlan állapotokról és visszasságokról, a vezetés és a tagok közötti viszonyról számolt be,⁴⁹ szót emelt az eltartott idős emberekről való gondoskodás mellett,⁵⁰ valamint megemlékezést jelentetett meg a vásárhelyi termelőszövetkezeti csoportok alakulásáról,⁵¹ vagy éppen a város huszonöt évvel korábbi felszabadulásáról.⁵² A Nagy Októberi Szocialista Forradalom ötvenedik évfordulója kapcsán első világháborús hadifogoly-emlékeit osztotta meg a *Csongrád Megyei Hírlap* olvasóival.⁵³ Tóth József újságíró egy portrét közölt a már hetven fölött járó Pap Jánosról, aki visszaemlékezett

gyermekkorára, amikor nagyapja kivitte a vásárhelyi városháza előtti „emberpiacra”, ahol elszegődött egy gazdához.⁵⁴ Saját sorsán kívül az olvasók képet kaphattak a hatvan évvel azelőtti nincstelen parasztemberek sokszor kilátástalannak tűnő helyzetéről.

Összegezve Pap János életútját, azt mindenképp megállapíthatjuk, hogy igen változatos életpályát hagyott maga mögött. Gyermekkorától kezdve végigjárta a szokásosnak mondható ranglétrát, amely egyúttal a szegénységből való kiemelkedés lehetőségét is megteremtette. Dolgozott pásztorként, gazdasági cselédként, az első világháborúban, a bukovinai harctéren orosz fogságba esett, majd végleges hazatérését követően megnősült, aztán vett egy házat egy kis földbirtokkal, ahol 1928-ig gazdálkodott. A nehéz időkben érdeklődése az irodalom felé fordult, nemcsak sokat olvasott, hanem maga is írt verseket (a levéltárban meglévő kettőt katonaként), visszaemlékezéseket, újságcikkeket. A két világháború között aktív szerepet vállalt az olvasóköri mozgalomban is, mint külterületi köri jegyző. 1928-tól tizenhat éven keresztül városi úttörként dolgozott, ezzel biztosítva maga és családja megélhetését. Ebben az időszakban ismerkedett meg Hegyesi Jánossal, akivel létrehozták az Útkaparók Országos Egyesületét, illetve a nemzetgyűlés képviselőiként a Nemzeti Parasztpárt színeiben politizáltak. Tevékenyen részt vettek a parlament munkájában. Az 1947-es országgyűlési választások után Pap János kimaradt a törvényhozásból, de Hegyesivel való barátságát ez nem érintette.⁵⁵

A választások után egy évig a FÉKOSZ kisbérli szakosztályának elnöke volt, majd a termelészövetkezeti mozgalomban vállalt szerepet, előbb ellenőrző bizottsági, a hatvanas években háztáji bizottsági elnökként. Számos tagtársa temetésére ő írt búcsúztató beszédeket, melyek vázlatai szintén a levéltári anyagában találhatók. Törvényhatósági bizottsági tagként 1945 és 1950 között egy frakcióban dolgozott Gyáni Imrével, a Bethlen Gábor Gimnázium tanárával és későbbi igazgatójával. „Gyáni I(mre) szerint P. J. (Pap János) kb. a Szabó Páli közép platformon állt. Nem értette meg a szélsőbalt, de nem is hajlott a szélső jobb felé sem. Szeged és Vh. (Vásárhely) körzetében gyakran szerepelt parasztpárti gyűléseken mint előadó.”⁵⁶

Pap Jánost az 1940-es évek végétől, 1950-es évek elejétől kezdődő politikai üldözések kevésbé, vagy egyáltalán nem érintették. Arra sincs adat, hogy részt vett volna az 1956-os eseményekben valamelyik oldalon, annak ellenére, hogy a közélet kérdései 1948 után is foglalkoztatták, azonban 1957-ben megjelent egy írása a Csongrád Megyei Hírlapban, amely az „ellenforradalomról” szólt.⁵⁷ A szövetkezeti mozgalom híveként többnyire a tagság érdekeit képviselte, ha kellett, a vezetőséggel szemben is. Mindezek ellenére megállapítható, hogy elfeledett emberként halt meg 1973. augusztus 16-án. A gyászközleményt leszámítva egyetlen megemlékezés sem jelent meg, amely Pap János életútját ismertette volna.⁵⁸

TIZENHÁRMAN AZ
NPP NEMZETGYŰLÉSI
KÉPVISELŐI KÖZÜL.
ÜLNEK BAL SZÉLEN
JÓCSIK LAJOS, AZ ASZ-
TALFÖNÉL GÉM FERENC,
ERDEI FERENC, VERES
PÉTER ÉS BUZÁS MÁR-
TON, JOBB SZÉLEN NÁ-
NÁSI LÁSZLÓ, CZÉH
JÓZSEF ÉS PAP JÁNOS.
ÁLLNAK BALOLDALT
HEGYESI JÁNOS ÉS
MIKITA ISTVÁN
(CSML HL)

A Nemzeti Parasztpárt parlamenti képviselői (1945–1947)

Képviselő neve	Születési és halálozási éve	Foglalkozása 1945 előtt
Adorján János	1900–1949	író, tisztviselő
Bartha László	1902–1989	földműves
Buzás Márton	1896–1972	földműves
Czéh József	1910–1977	földműves
Darvas József	1912–1973	író
Erdei Ferenc	1910–1971	író, agrárközgazdász
Farkas Ferenc	1903–1966	bankigazgató
Gém Ferenc	1912–1992	földműves
Hegyesi János	1899–1992	útőr, író, költő
Illyés Gyula	1902–1983	író, költő, lapszerkesztő
Jócsik Lajos	1910–1980	újságíró
Kondor Imre	1911–1990	egyetemi tanár
Kovács Imre	1913–1980	író
Mikita István	1913–2000	földműves
Nánási László	1906–1985	földműves
Pap János	1895–1973	kisbérlelő, útőr
Somogyi Imre	1902–1947	író, kertész
Szabó Ferenc, S.	1912–	tanár
Szabó Pál	1893–1969	földműves, író, pártelnök
Szabó Pál, Sz.	1912–1975	földműves
Tóth János	1897–1976	földműves
Válóczi János	1900–1985	földműves
Veres Péter	1897–1970	író, pártelnök

JEGYZETEK

- ¹ A képviselők életrajzát lásd Hódmezővásárhelyi Törvényhatósági Jogú Város történeti almanachja. Szerk. Kovács István. Hódmezővásárhely, 2003. 80–88., 107–111., 152–153.
- ² Az 1945. évi november hó 29-re Budapestre összehívott Nemzetgyűlés almanachja 1945. november 29–1947. július 25. Főszerk. Vida István. Budapest, 1999. 428.
- ³ Pap János nemzetgyűlési képviselő iratai szomszédja, Felletár Béla (1932–1998) tanár jóvóltából kerültek a hódmezővásárhelyi levéltárba.
- ⁴ Csongrád Megyei Levéltár Hódmezővásárhelyi Levéltára (CsML HL) XIV. 15. Pap János nemzetgyűlési képviselő iratai. Visszaemlékezés a galíciai harcokra. A versben lévő helyesírási hibákat, illetve a régies írásmódot korrigáltuk. A zárójelbe tett szavak hiányoznak az eredeti kéziratból rongálódás miatt.
- ⁵ Rarance bukovinai község Czernowitztól északra, ma Ukrajna része.
- ⁶ CsML HL Hódmezővásárhelyi Törvényhatósági Jogú Város közgyűlésének iratai. Az 1944. június 26-i közgyűlés jegyzőkönyve. 164/1944. kgy. sz. határozat
- ⁷ A zárójelbe tett szavak részben vagy teljesen hiányoznak az eredeti leírásból. A helyesírási hibákat korrigáltuk és a régies írásmódot helyenként a maihoz igazítottuk.
- ⁸ CsML HL XIV. 15. Pap János töredékes állapotban fennmaradt visszaemlékezése az első világháborús élményeiről, valamint a forradalom okairól, 58.
- ⁹ CsML HL IV. B. 1406. a. V. 460/1930. sz. alatt.
- ¹⁰ CsML HL XVII. 1. A Hódmezővásárhelyi Nemzeti Bizottság iratai. 423/1945. sz. alatt. Pap János és öt társának véglegesítése: CsML HL IV. B. 1406. a. V. 220/1929. sz. alatt.

- ¹¹ Mérai Sándorról van szó.
- ¹² CsML HL Hmvhely Polgármesteri Hivatalának iratai. II. 463/1940
- ¹³ CsML HL A Csomorkányi Templomromi Olvasókör jegyzőkönyvei 1939–1948.
- ¹⁴ CsML HL Hmvhely Polgármesteri Hivatalának iratai V. 115/1942. Kóródy Géza elnök és Pap János jegyző jelentése a kapitányi hivatalnak a Csomorkányi Templomromi Olvasókör 1942. febr. 1-i tisztújításáról és CsML HL A Csomorkányi Templomromi Olvasókör tagnévsorai 1935–1949. A tagnévsorok hiányosak.
- ¹⁵ CsML HL Hmvhely Thj. Város közgyűlésének iratai. Az 1944. június 26-i közgyűlés szerkesztett jegyzőkönyve. A 164/1944. kg. sz. határozat.
- ¹⁶ A kérelmet és a határozatot lásd CsML HL A Városi Tanács iratai II. 262/1944. szám alatt.
- ¹⁷ CsML HL Pap János nemzetgyűlési képviselő iratai. Hivatalos iratok, anyakönyvi kivonatok, önéletrajzok, visszaemlékezések 1921–1972. Pap János kézzel írt önéletrajza, 4.
- ¹⁸ CsMLHLAHódmezővásárhelyi Nemzeti Bizottságiratai. 4.k. Az 1945. évi ülések jegyzőkönyvei.
- ¹⁹ *Vásárhely Népe*, 1945. aug. 28. 1. A nép legyen a nemzet! Miénk ez a föld, a munka és a vér jogán – Hatalmas népgyűlést tartott a Nemzeti Parasztpárt Hódmezővásárhelyen.
- ²⁰ CsML HL Pap János iratai. Nyomtatványok, füzetek 1944–1969.
- ²¹ Lásd uo., Az 1945. évi november hó 29-ére összehívott Nemzetgyűlés képviselőinek lakaskönyve. 1946. évi hivatalos kiadás. Budapest, Athenaeum, 1946. 35.
- ²² A Hódmezővásárhelyi Levéltárban a Nemzetgyűlés 31., 37., 38., 41., 45., valamint 62. üléséről készült kivonatok olvashatók nyomtatott formában. (CsML HL XIV. 15. Nyomtatványok, füzetek 1944–1969)
- ²³ CsML HL A Hódmezővásárhelyi Földigénylő Bizottság iratai 2. d. 155/1946. Pap János 1946. márc. 7-i levele a bizottsághoz
- ²⁴ Hegyesi János (1899–1992) gazdálkodó, politikus, író, 1944 és 1949 között a törvényhozás tagja az NPP Békés vármegyei képviselőjeként. A nemzetgyűlési ciklusban jegyzőként is dolgozott. Rövid ideig az NPP pártigazgatója volt. 1956-os szerepvállalása miatt súlyosan meghurcolták. A hatvanas évektől ismét jelenhettek meg írásai. Pap János barátjának tudhatta. A füzesgyarmati könyvtár az ő nevét viseli. Bővebb életrajzát lásd: Az 1945. évi november hó 29-re Budapestre összehívott Nemzetgyűlés almanachja. 1945. november 29–1947. július 25. Főszerk. Vida István. Budapest, 1999. 219–221.
- ²⁵ CsML HL XIV. 15. Nyomtatványok, füzetek 1944–1969. A Nemzetgyűlés 41. ülése 1946. július 24. 352–354. h.
- ²⁶ CsML HL XIV. 15. Uo. A Nemzetgyűlés 45. ülése 1946. júl. 31. 643–644. h. A miniszteri választ Kiss Károly (MKP) jegyző olvasta fel.
- ²⁷ Nemzetgyűlési almanach id. mű, 428. p., valamint TÓTH ISTVÁN: *A Nemzeti Parasztpárt története*. Budapest, Kossuth, 1972. 183.
- ²⁸ Lőkös Imre beszédvázlata volt parasztpártiak 1986. okt. 17-i, vásárhelyi találkozójára (CsML HL Lőkös Imre iratai 46. dosszié)
- ²⁹ VÖRÖS VINCE: *Politikai utam*. Pécs, 1995. 117.
- ³⁰ A nyomtatvány megtalálható a CsML HL XIV. 15. fond nyomtatott anyagai között.
- ³¹ Lásd ezzel kapcsolatban Dapsy Béláné makói bérbeadó 1947. november 21-én kelt levelét, melyet Szabó Pálhoz, a Paraszt Újság főszerkesztőjéhez írt, helyreigazítást kérve a 19 nappal korábban, a lap hasábjain megjelent cikk miatt. Pap János a levél végén megjegyezte, hogy „az itt állítottak megfelelnek a valóságnak.” CsML HL XIV. 15. Személyes iratok, levelek 1918–1969 (1977).
- ³² CsML HL XIV. 15. Pap János kézzel írt önéletrajza 4.
- ³³ CsML HL XXI. 501. a. Hmvhely Város Főispánjának iratai. 38/1948. biz.
- ³⁴ CsML HL XXI. 502. a. A törvényhatósági bizottság iratai 1945–1950. 1. köt. Az 1945. jún. 23-i th. közgyűlés jegyzőkönyve 7. és 23. p. Lásd a 8800/1945. pm. sz. határozatot.
- ³⁵ CsML HL XXI. 502. a. A törvényhatósági bizottság iratai 1945–1950. 2. köt. Az 1946. febr. 15-i közgyűlés jegyzőkönyve. 3–4.
- ³⁶ CsML HL XXI. 502. a. 2. köt. Az 1946. máj. 31-i közgyűlés jegyzőkönyve. 9.

- 37 CsML HL XXI. 502. a. 2. köt. Az 1946. jún. 21-i közgyűlés jegyzőkönyve. 134.
 38 CsML HL XXI. 502. a. 2. köt. Az 1946. dec. 6-i közgyűlés jegyzőkönyve. 3-4.
 39 VN, 1946. december 8. 1. A város legégetőbb kérdéseivel foglalkozott a th. közgyűlés
 40 Uo., ill. CsML HL XXI. 502. a. Az 1946. dec. 6-i közgyűlés jegyzőkönyve. 2-6.
 41 CsML HL XXI. 502. a. 2. köt. Az 1946. dec. 6-i közgyűlés jegyzőkönyve 31-33.
 42 CsML HL XXI. 502. a. 2. köt. Az 1946. dec. 28-i közgyűlés jegyzőkönyve 3.
 43 CsML HL XXI. 502. a. 3. köt. Az 1947. márc. 28-i közgyűlés jegyzőkönyve. 6., 14., 168-170.
 44 CsML HL XXI. 502. a. 3. köt. Az 1947. júl. 27-i közgyűlés jegyzőkönyve 2.
 45 CsML HL XXI. 502. a. 4. köt. Az 1948. nov. 9-i közgyűlés jegyzőkönyve 7.
 46 Oláh Lajosról van szó, aki az 1949-es országgyűlési ciklusban képviselő volt.
 47 CsML HL XIV. 15. Pap János kézzel írt önéletrajza 4.
 48 Uo., 5-8. Pap János beszámolt a kormánypárt számára szabálytalanul gyűjtött pénzek város-
 49 házi visszhangjáról, ahol végül Karácsonyi Ferencet széksértés miatt 50 pengőre büntették.
 49 *Viharsarok*, 1955. nov. 25. 3. Tilosban a háztáji jószág. (Egy olvasói levél nyomában)
 50 *Csongrád Megyei Hírlap*, 1967. jan. 20. 3.
 51 CSMH, 1968. márc. 3. 12. Amikor a vásárhelyi tsz-csoportok alakultak
 52 CSMH, 1970. ápr. 25. 4. Emlékezés a 25 év alatt megtett útra
 53 CSMH, 1967. okt. 20. 4. Amikor az Auróra ágyúíj eldőrdültek
 54 CSMH, 1967. szept. 29. 4. Szent Mihály napján volt az embervásár
 55 CsML HL XIV. 15. Személyes iratok, levelek 1918-1969 (1977). A levéltárban lévő személyes
 iratok közül Hegyesi János 1963-ban és 1977-ben írt levele (utóbbit Felletár Bélának címezte)
 igazolja, hogy Pap Jánossal való barátsága nem szakadt meg az 1947-et követő időszakban sem.
 56 CsML HL XIV. 15. Újságcikkek, -regeszták 1955-1970. Felletár Béla feljegyzése.
 57 CSMH, 1957. ápr. 14. 5. Beszélgetünk!
 58 A gyászközleményt lásd: CSMH, 1973. aug. 18. 6.

Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor
Majd' halálra ítéelve
 Dokumentumok
 Mindszenty József
 életrajzához

Közlöny Centrum
 1072 Budapest, Rákóczi út 30.
 (bejárat a Eötvös u. és Nyár u. sarkán)
 Tel.: 313-5971, 367-5290, fax: 313-5275
 Jogi Könyvesbolt
 1053 Budapest, Somogyi B. u. 6.
 Tel./fax: 318-8411
 Közlönypont hálózat
 www.kozlonypont.hu

 MAGYAR KÖZLÖNY LAP- ÉS KÖNYVKIADÓ
 „a jogszabályok hiteles forrása”

Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor
Majd' halálra ítéelve
 Dokumentumok Mindszenty József életrajzához

Vetítettük-e még valami új papírra Magyarország utolsó hercegprímását, aki életének nagy részét nemzeti szabadságáért megfojtva élte? Különbözőképp korlátozott, életviteli kényszerűen évesen a Károlyi-kormány és a kommunai alatt, a Szálasi-féle nyilas-kereszties totalitárius rendszer idején, majd a Gerő és Rákosi-féle nyilas-diktatúrán. Alig pár napot tölt szabadon ’56 október 1-én napjában, hogy azután újra évekig ottjén mecskákben-éltárakban a budapesti amerikai követésén, a végül kényszerűen távozzon szülőföldjéről.

Élete 83 esztendőjének közel egyharmada valamilyen kényszerűen, szűkre szabott mozgásteretben telt el, minden harmadik nap valamilyen jogfosztással volt teli. Mindszenty József hercegprímásának, alig több mint három szabad éve alatt az emberi szabadságjogok igen következetes szűsölése volt. Csodálatosnak-e azon, hogy egyre komorabb váltak, terben és időben a való világ fő folyamataitól elzárva, kényszer és később társadalmi formációk által, politikai berendezkedések szűk-válságai mindennapjában tapasztalva megkezdődött, esztendőket ankszmetikázósi váli elveitől való ragaszkodással? A történelem szűkített el mellett, vagy az elvitelen kompromisszumok gyárték maguk alá? Vajon, ő nem értené meg a XX. század fő folyamatait, vagy az e századon véres nyomokat hagyó akaratok nem értenék meg őt? E dokumentumok elemzésével talán merészkedni válaszok születhetnek ezekre a kérdésekre is.

Ára (CD-melléklettel): 12 600 Ft

A könyv megvásárolható a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó boltjában, vagy megrendelhető az alábbi szövegen.

Megrendelem a **Majd' halálra ítéelve** c. könyvet példányban. Ára: 12 600 Ft.
 A megrendelő (olgi) neve:
 Címe (város, irányítószám):
 Utca, házszám:
 Összeküldve neve, telefonszáma:
 A megrendelő példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a számlázott követő számla kézhez vétele után 8 napon belül a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadóhoz átadják.
 Dátum:
 Összesen aláírás:

Kérjük, hogy a kifizetést megrendelését követően a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó 1384 Budapest 62, Pf. 341 postacímre, illetve a 318-8888-as vagy a 318-8411-es faxszámra küldje vissza. Megrendelését továbbítja a www.mkk.hu/kozlonybolt internetes címen is.